

סה:

עין משפט
גור מצוה

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

והלכתא כרב חמא. אור"ת דהלכתא נמי כ"ר כ"ג כטרשא מדקאמר לקמן (דף סה.) לית הלכתא כטרשא (דפפונאי) מכלל דנהךך הוי הלכתא והא דנקט הכא הלכתא כרב חמא לא אחא לאשמעינן אלא לאסוקי דרב פפא והיינו טעמא דר"י לא שרי אלא גדלא קן אכל רב פפא ורב חמא איירי אפילו נקן או כשהשער קנוע דהוי נקן ורב פפא אשינויא דרב נחמן קאי דשאי הכא דקן לה ולא גרסי' נמילתא דרב פפא טרשא דידי ודאי שרי דמשמע לישנא דודאי דיומא שרי מדרב נחמן אלא גרסינן טרשא דידי שרי ואי גרס ליה איכא למימר דלסברא דרב פפא דלא חזיל כתר לוקח שרי טפי אכל לפי האמת דרב נחמן שריא ורב פפא אסור וכן פסק רב האי גאון בשער מ"ב דהלכתא כטרשא דרב נחמן (א) אף פירש טרשא דר"ג כ"ג חמא אטר מוכר אובל פירות כ"ו. ולא רלו לפרש לוקח אובל פירות וכדאמר ליה ארעא קנייה לך מעכשיו וזווי ליהוי הלוואה גבך דבסמוך דלממני' קיימי דקתני הלא מעות וטול את שלך ומשמע להו וטול את שלך וזי את שלך וקני מקחך דע"י הבאת מעות קני מעתה או למפרע ולא משמע להו טול את שלך שכר שער קניית אלא שנתורת משכונ' נשאר נידו: לא המכרס אלא כ"י ברמיס ה"ל אסור. מה שפירש בקונטרס פסק לו דמיס מועטין להסוף על מעות הללו להעמידה נידו אם נא למוכרה משום דלאו אורחא דמילתא הוא שימחול לו לגמרי דמאי הלוואה דלמא יעשה קן דטוב לו שיהא שנתורת משכונ' שיעדה מתי שרצה ונחנס פירש כן דכלאו תוספת דמיס פוסק עמו להצמיחה נידו אם נא למוכרה דכשידחקו אותו מליה ממעותיו ע"כ יבא זקוק לפדותה או למוכרה וא"ל אמאי אסרינן הכא והא תנן (לקמן ד' סה.) הלוואה על שדה וא"ל אם אי אתה נותן לי מחלן ועד ג' שנים הרי היא שלי הרי היא שלו ומסתמא איירי בלוקח בפחות משויה וכן משמע בגמרא (לקמן סו.) דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו ו"ל דלמאי דמוקי לה (ב) מעכשיו א"ש דלא הויה הלוואה ואפילו למאן דמוקי לה בלא מעכשיו מ"מ התם הלוואה היה יכול למכור מן השדה לאחר כנגד המלוה ולקח לעצמו המותר וכשהוא מניח לו כולה אינו עושה משום רבית אלא מילתא בעלמא הוא דעבד (י) מלוה לגביה) שמחל לו בחנם: לבשיהו"ו כ"י מעות החזירם כ"י אסור. דלא כרבי יהודה ולא דמי למשנתא בלא נכיתא (לקמן ד' סו.): דהכא אם לא יפדה אין זה מלוה אלא מכר אכל משנתא יכולים לעולם לפדות או הוא או יורשיו אכל כהן נהי דהוא יכול לפדות יורשיו אין יכולין לפדות: פטומי

והלכתא כרב חמא והלכתא (כ) כרבי אלעזר והלכתא כרבי ינאי דאמר (ז) מה לי הן ומה לי דמיהו: מתני' "מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתירצה הבא מעות וטול את שלך אסור יהלווה על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכך היה ביתוס בן זונין עושה ע"פ חכמים: גמ' מי אוכל פירות רב הונא אמר מוכר אוכל פירות רב ענן אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא דאמר לבי מיייתת קני הא דאמר לבי מיייתת קני מעכשיו תני רב ספרא ברביה דבי רבי חייא פעמים ששניהם מותרין פעמים ששניהם אסורין ופעמים שהמוכר מותר ולוקח אסור ופעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור עני רבא בתריה פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור וזוך פעמים ששניהם אסורין דא"ל לבי מיייתת קני מעכשיו פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לבי מיייתת קני פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוואי ליהווי הלוואה גבך מאן תנא שניהם אסורין אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה הא אמר (ז) צד אחד ברביית מותר: משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתרצה למכרה לא המכרס אלא לי ברמיס הללו אסור בשויהן מותר מאן תנא ברמיס הללו אסור אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברביית מותר: מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור לכשיהיו לך מעות אחזירם לך מותר: מאן תנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברביית מותר מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר רבא (ז) רישא דלא א"ל מדעתיה) סיפא דא"ל מדעתיה: ההוא גברא דובין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה קא עציב אמר ליה אמאי עציבת אי טרפו לה מינך מוגבינא לך שופרא שבחא ופירי אמר אממור פטומי

והלכתא כ"ר אלעזר. דרביה קאזנה יואלה דיינין: מתני' ה"ג נמחתי' מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות שעליך וטול שדה שלך: אסור. לעשות קן. ודוקא דאמר ליה לבי מיייתת מותר המעות קנה מעכשיו לפיכך אסור לעשות כן שאם יאכל מוכר פירות בתוך כך לכשיבא זה המעות נמלא שהשדה קנייה לו מיום המכר וזה אכל הפירות בשכר המתנת מעותיו ואם יאכל לוקח פירות מעכשיו שמה לא יביא מותר המעות ויחזור לו זה מה שקיבל ונמלא שלא היטה שדה קנייה לו דהא לבי מיייתת קני מעכשיו אמר ליה והא לא אייתי ומעות העכשיות כמלוה בעלמא היו אלא מוכר זה אכל פירות בשכרו: גמ' מי אוכל פירות. מכר וקבל מקצת מי אוכל פירות בתוך כך: מוכר אוכל פירות. ולקחיה מוקף לה שפיר דמפרש ולא פליגי כ"י משלשין. מפקדין אותו ביד שלש אם יגמור מקחו יתנס ללוקח ואם לא יחזור המוכר מה שקיבל וטול פירותיו: הא דאמר ליה לבי מיייתת קני. מוכר אוכל פירות שאין השדה קנייה לו אלא מכאן ולהנא ועד השתא דידיה אכל: הא דאמר לבי מיייתת קני מעכשיו. אין זה אלא מנאי שאם יקיים מנאו יאכל השדה קני לו מן היום ואם קיים מנאו נמלא שאכל המוכר פירות של לוקח עד עכשיו בשכר המתנת מעותיו: עני רב פפא. ולא היה מפורסם במשנה ממי שניחן מותרין וממי אסורין ופי' רבא מסברא: קני מהשתא כשיעור וזוך. והשאר לבי מיייתת קני. זה אוכל פירות קרקע המגיע לדמים שנתן והמוכר אוכל השאר: לבי מיייתת קני. הכל מעכשיו שיהא אסורין דכפריתא לעיל: לבי מיייתת קני. עד דמיייתת שדה של מוכר הוא: קני מעכשיו וזווי ליהווי הלוואה גבך. כיון דלמקנייה מעכשיו הרי היא של לוקח ואם יאכל מוכר פירות בשכר המתנת מעות יאכלס: ד' אטר. דלמא אחי לדי רבית דלמא לא אחי כ"ד אם מוכר אוכלס ולא גמר לוקח מקחו אין כאן רבית גמר יש כאן רבית הלכך דלא כרבי יהודה. אכל סיפא קתני מוכר מותר ולוקח אסור לוקח מותר מוכר אסור אפי' רבי יהודה מודה דהתם ודאי איכא רבית דכי אמר ליה לבי מיייתת קני אין לו עכשיו בה כלום ואפילו גמר הלכך פיירי דהשתא רבית הן אכלו והיכא דאמר ליה קני מעכשיו וזווי ניהו הלוואה גבך הרי קנייה לו מעכשיו ואם יאכל מוכר פירות הרי הוא רבית: משכן לו בית. כרייתא היא: בדמים הללו. פסק לו דמיס מועטין להסוף לו על מעות הלוואה להצמיחה לו אם נא למוכרה: ד' אטר. האי נמי דלמא לא אחי לדי רבית דלא יראה למוכרה לעולם ולרבי יהודה אם יראה למוכרה מותר ליה לקבלה בדמים שפסק דמתחילת התנאי ד' מוכר ע"מ כן אני מוכר לך שכשיהיו לי מעות החזירם לי וטול מעותיך: אסור. דנמלא שאין זה מכר וכשאל פירות שכר מעותיו עומד וטול: לכשיהיו לך מעות אחזירם לך. הלוקח אמר לו מחליו כן: מוכר. ולקחיה מפרש טעמא: מאן סגא. אחיבור קאי: ה"ג דאמר ליה מדעתו. אם ארצה אחזירם ולא שתתבעני דנין הלכך מותר דאי נמי חזר וקיבל מעותיו עד עכשיו שלו היטה וחזר ומוכרה לו אכל רישא שע"כ צריך להחזיר מעיקרא לכו מוכר הוא: שלא באחריות. שאם יטרפנה בעל חוב שלי לא אחזיר לך כלום וכגון דפריש ליה הכי כהדיא בשערא דאי מסתמא הא מוקמינא (לעיל ד' סו.): כ"סמחאל דאמר אחריית טעות סופר: מגבינא שופרא שבחא ופירי. מעדיית שנכסאי אפרע לך אף את השנח שחשבת והפירות שטרפו ממך: פטומי

(א) (לעיל סה.) (ב) (לעיל סה.) (ג) (לעיל סה.) (ד) (לעיל סה.) (ה) (לעיל סה.) (ו) (לעיל סה.) (ז) (לעיל סה.) (ח) (לעיל סה.) (ט) (לעיל סה.) (י) (לעיל סה.)

הגהות הב"ח

(א) חוב' דיה לא וסי' ו"ל דלמאי דמוקי לה דא"ל קני מעכשיו א"ש:

הגהות הגר"א

(א) חוב' פרי' והלכתא. אף פירש סו. ג"כ שפי' טרשא דר"י כמחשי' כשער של טפן ופיר' מחשיו ומשני דכאן לא קן אלא כמו שיהיה השער או ושמא לא יתייקר או ודקאמר אם מעכשיו סו. ודעת הרמב"ם ודמבין פועת ה"י"ף ועי' במלמחמ' ועי' הג"ה ד"ה אפילו: